

Nye regler om tredjeinstansbevilling til en del af en sag

Af kontorchef Christina Toftegaard Nielsen, Justitsministeriet

1. Baggrunden for at indføre nye regler

Procesbevillingsnævnet har fået mulighed for at begrænse en tredjeinstansbevilling til den eller de dele af en sag, som rejser principielle spørgsmål eller – for så vidt angår straffesager – hvor der foreligger særlige grunde i øvrigt.

Efter domstolsreformen, der trådte i kraft den 1. januar 2007, kan Procesbevillingsnævnet tillade appel af en landsretsafgørelse til Højesteret som 3. instans i civile sager, hvis sagen er af principiel karakter, og i straffesager, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler for det. Retsplejeloven har ikke hidtil indeholdt regler om delvis tredjeinstansbevilling, dvs. om tilladelse til at anke eller kære en afgørelse med hensyn til visse af de krav eller spørgsmål, som sagen omhandler, og Højesteret har fastslået, at der efter retsplejelovens § 371, stk. 1, ikke er hjemmel til at begrænse en anketilladelse til at angå en del af landsrettens dom, jf. UfR 2009.2790. Det må antages, at tilsvarende gælder retsplejelovens øvrige bestemmelser om tredjeinstansbevillinger.

Med vedtagelsen af lov 536 26.5.2010 har Procesbevillingsnævnet fået mulighed for at begrænse tredjeinstans-tilladelsen til en del af sagen, hvis det kun er den pågældende del af sagen, som har principiel karakter, eller – for straffesagers vedkommende – hvor der kun foreligger særlige grunde i øvrigt i forhold til den pågældende del af sagen. Lovændringen har virkning for ansøgninger om tredjeinstansbevillinger, der indgives til Procesbevillingsnævnet efter den 1. juli 2010.

Baggrunden for lovændringen er, at Procesbevillingsnævnet har anbefalet, at der bliver en sådan mulighed for at begrænse en tilladelse til appel til alene at angå en del af en sag, således at nævnet i sager, hvor der i ansøgningen om appeltilladelse er rejst flere spørgsmål, og hvor kun et af spørgsmålene kan begrunde, at der meddeles tilladelse til appel, kan begrænse bevillingen til alene at omfatte dette spørgsmål. Hensigten med lovændringen er at forbedre Højesterets mulighed for at koncentrere sit arbejde om kerneopgaven for landets øverste domstol, nemlig at sikre retsenheden og at træffe afgørelse om spørgsmål af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen (principielle sager mv.) eller om andre spørgsmål af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde.

I de øvrige nordiske lande er der tilsvarende muligheder for at meddele delvise tredjeinstansbevillinger.

2. De nye regler

Efter lovændringen kan Procesbevillingsnævnet begrænse en tilladelse til at anke eller kære til Højesteret som 3. instans, *hvis særlige grunde taler for det*.

Udgangspunktet er således, at en anketilladelse omfatter hele sagen. I lovens forarbejder (Lovforslag nr. 145) er anført, at Procesbevillingsnævnets vurdering af, om der foreligger særlige grunde, navnlig vil afhænge af, om kun visse krav eller spørgsmål i sagen findes at være af principiel karakter, og i givet fald om de principielle dele af sagen skønnes at kunne udskilles og afgøres særskilt af Højesteret på en måde, som er hensigtsmæssig for parterne og retten. Procesbevillingsnævnet vil kunne inddrage, om der i givet fald vil være risiko for, at sagen alene som følge af den pågældende begrænsning kan blive hjemvist til fornyet behandling ved landsretten, idet en begrænsning af anketilladelsen i så fald normalt vil være uhensigtsmæssig.

I civile sager kan Procesbevillingsnævnet begrænse en tilladelse til at anke en landsretsdom til en del af det krav, som sagen angår, eller, hvor sagen omfatter flere krav eller spørgsmål, til et (eller flere) af disse, jf. § 371, stk. 1, 3. pkt. Hvis Procesbevillingsnævnet begrænser en anketilladelse til en del af sagen, kan parterne – både ansøgeren og modparten – kun fremsætte påstande og anbringender under ankesagen, som angår den del af sagen, der er omfattet af anketilladelsen.

I straffesager kan Procesbevillingsnævnet begrænse en tilladelse til at anke en landsretsdom til en del af sagen, herunder med hensyn til de grunde, hvorpå anken støttes, jf. retsplejelovens § 932, stk. 1, 3. pkt.. En anketilladelse kan således begrænses til en eller flere af de lovovertrædelser, som er pådømt ved landsrettens dom, eller til en bestemt ankegrund eller delspørgsmål med hensyn til en ankegrund. De ankegrunde, der er tale om, fremgår af retsplejelovens § 933, stk. 2, som henviser til § 912, stk. 1, nr. 1-3, om, at der er begået rettergangsfejl, at sanktionen ikke står i passende forhold til lovovertrædelser, eller at loven er anvendt urigtigt. Hvis Procesbevillingsnævnet begrænser en anketilladelse til en del af sagen, vil en modpart, der ikke selv har fået anketilladelse, kun kunne modanke for så vidt angår denne del. Efter ankefristens udløb vil modparten således heller ikke i medfør af retsplejelovens § 936, stk. 1, jf. § 926, kunne påstå ophævelse og hjemvisning på grund af rettergangsfejl, eller med Højesterets tilladelse udvide sin anke til at støttes på forhold, der falder uden for anketil-

ladelsen. Hvis modparten ønsker at anke i videre omfang, må denne selvstændigt søge anketilladelse hos Procesbevillingsnævnet. En begrænsning af en anketilladelse til en del af sagen påvirker dog ikke Højesterets muligheder for at tage spørgsmål op af egen drift. Højesteret vil således altid have mulighed for at anvende reglerne herom i retsplejelovens § 936, stk. 1, jf. § 927, på hele sagen.

I Højesterets hørings svar vedrørende et udkast til lovforslaget – der var stort set identisk med det fremsatte lovforslag – anførte Højesteret bl.a., at der i nogle tilfælde kan være en sådan sammenhæng mellem en sags enkelte dele, at det vil være betænkeligt at begrænse en anketilladelse. Således kan der f.eks. i en straffesag være en sådan sammenhæng mellem spørgsmålet om udvisning og straf, at der ikke bør ske udskillelse af spørgsmålet om udvisning, selv om kun dette anses for principielt.

Selv om Procesbevillingsnævnet har begrænset en anketilladelse til en del af sagen, kan sagsomkostnings spørgsmål dog altid prøves af Højesteret uden begrænsning, og det gælder også med hensyn til en del af sagen, som ikke er omfattet af anketilladelsen.

Efter lovændringen vil Procesbevillingsnævnet også kunne begrænse en tilladelse til at kære en landsretskendelse til Højesteret som 3. instans til en del af sagen, hvis særlige grunde taler for det, jf. retsplejelovens § 392, stk. 2, § 585, stk. 1, og § 973. Det gælder både i civile sager og straffesager. Da kære af kendelser og beslutninger som altovervejende hovedregel angår en afgrænset problemstilling og normalt bliver behandlet på skriftligt grundlag, vil det formentlig kun i meget få tilfælde være aktuelt at begrænse en kære tilladelse til en del af sagen, men der vil dog kunne forekomme kæresager, som rejser flere og efter omstændighederne også mere komplicerede eller omfattende spørgsmål, f.eks. i sager om fagedforbud.

Procesbevillingsnævnet kan begrænse en tredjeinstansbevilling til en del af sagen både efter ansøgning og af egen drift. Procesbevillingsnævnet kan inddrage parternes synspunkter ved afgørelsen af, om en anketilladelse skal begrænses til en del af sagen, og i givet fald af,

hvordan begrænsningen nærmere skal ske, og parterne vil således have mulighed for at fremsætte deres synspunkter i ansøgningen om tredjeinstansbevilling henholdsvis en eventuel udtalelse fra modparten, men nævnet vil ikke være bundet af parternes synspunkter.

I Landsforeningen af Forsvarsadvokaters hørings svar vedrørende et udkast til lovforslaget anførte landsforeningen i relation til straffesager, at man kan risikere, at mere komplicerede problemstillinger bliver overset, hvis man som følge af den begrænsede tilladelse er nødt til at skære ankesagen til, og at behandling af et udvalgt af sagen kan være for lidt til at bære en ankesag. Landsforeningen foreslog, at Procesbevillingsnævnet særskilt hører ansøgeren, hvis nævnet overvejer at begrænse tilladelsen til en del af sagen, således at ansøgeren får mulighed for at redegøre for, om der er en sådan sammenhæng mellem flere problemstillinger i sagen, at den påtænkte begrænsede bevilling ikke er rimelig.

Spørgsmålet om parternes ret til at blive hørt inden Procesbevillingsnævnet træffer en afgørelse om begrænsning af en tredjeinstansbevilling, blev også rejst under Folketingets behandling af lovforslaget, men Justitsministeriet fandt ikke tilstrækkeligt grundlag for på forhånd generelt at forudsætte, at Procesbevillingsnævnet bør foretage en særskilt høring af parterne, før nævnet i givet fald begrænser en tredjeinstansbevilling til en del af sagen. Det bør efter Justitsministeriets opfattelse overlades til Procesbevillingsnævnet at vurdere, om og i givet fald i hvilket omfang Procesbevillingsnævnet finder det hensigtsmæssigt at foretage en særskilt høring af parterne om spørgsmålet om begrænsning af en tredjeinstansbevilling til en del af sagen. Justitsministeriet pegede også på, at en høringspligt ville kunne forlænge sagsbehandlingstiden i de tilfælde, hvor en særskilt høring ikke er nødvendig. Der henvises til besvarelserne af 9. april 2010 af spørgsmål nr. 1 og 4 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om ændring af retsplejeloven, konkursloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Tredjeinstansbevilling til en del af en sag) (L 145).